

Εγγύηση Καταθέσεων, Νομοθετικές Εξελίξεις και Εκκαθάριση Πιστωτικών Ιδρυμάτων

ΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΑ, Νομικού Σύμβουλου ΤΕΚΕ

Περίληψη πρόσφατων νομοθετικών εξελίξεων στην εγγύηση των καταθέσεων. Όροι και προϋποθέσεις συμψηφισμού υποχρεώσεων δανειοληπτών προς αξιώσεις τους ως καταθετών από το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων.

1. Νομοθετικές εξελίξεις: Πρόσφατα αναμορφώθηκε και κωδικοποιήθηκε η νομοθεσία για την εγγύηση των καταθέσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων με την υπαγωγή στην εγγύηση και των επενδυτικών υπηρεσιών που παρέχουν τα πιστωτικά ιδρύματα. Ο νέος Ν 3746/2009 αντικατέστησε τον Ν 2832/2000 (ο οποίος είχε τροποποιήσει τον αρχικό ιδρυτικό Ν 2324/1995) και το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων (ΤΕΚ) υποκαταστάθηκε με καθολική διαδοχή από, το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων (ΤΕΚΕ).

2. Συνοπτικά, σημαντικές νέες προβλέψεις του δικαίου εγγύησης καταθέσεων και επενδύσεων, αποτελούν α) η ένταξη των επενδυτικών υπηρεσιών που παρέχουν τα πιστωτικά ιδρύματα στην εγγύηση του ΤΕΚΕ, β) η δημιουργία νέου διακριτού κεφαλαίου, του Σκέλους Κάλυψης Επενδύσεων, που θα σχηματισθεί από τις εισφορές των πιστωτικών ιδρυμάτων για την εγγύηση των απαιτήσεων από επενδυτικές υπηρεσίες, γ) η δημιουργία του Προσθέτου Κεφαλαίου Κάλυψης Καταθέσεων, που δημιουργήθηκε από την έκτακτη εισφορά που προέβλεψε ο Ν 3714/2008, με τον οποίο αυξήθηκε και το όριο της αποζημίωσης λόγω εγγύησης των καταθέσεων μέχρι του ποσού των 100.000 ευρώ, δ) η ετήσια διαβάθμιση των πιστωτικών ιδρυμάτων με κριτήρια ποιότητας και η ανάλογη διαφοροποίηση της ετήσιας εισφοράς με εύρος συντελεστού από 0,9 έως 1,1, ε) ο χαρακτηρισμός του Προσθέτου Κεφαλαίου Κάλυψης Καταθέσεων καθώς και του ενεργητικού του Σκέλους Κάλυψης Επενδύσεων ως περιουσία που ανήκει στα πιστωτικά ιδρύματα αλλά τελεί υπό την διαχείριση του ΤΕΚΕ και η δυνατότητα των τελευταίων να αναλάβουν αυτήν υπό προϋποθέσεις (βασικά κατά την αποχώρησή τους από το σύστημα εγγύησης του ΤΕΚΕ), σε αντιδιαστολή με το υπόλοιπο ενεργητικό του σκέλους κάλυψης καταθέσεων που αποτελεί περιουσία του ΤΕΚΕ και δεν προβλέπεται επιστροφή του στα πιστωτικά ιδρύματα.

3. Ήδη επίκεινται ορισμένες νέες τροποποιήσεις του νόμου, με σκοπό την εναρμόνιση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2009/14/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Μαρτίου 2009 «για την τροποποίηση της οδηγίας 94/19/ΕΚ περί των συστημάτων εγγύησης καταθέσεων όσον αφορά το επίπεδο κάλυψης και την προθεσμία εκταμίευσης» (L 68/13.3.2009). Οι διατάξεις της Οδηγίας αφορούν κυρίως την αύξηση του ορίου της κάλυψης των καταθετών, αρχικά, στις 50.000 ευρώ και, εν συνεχεία, στις 100.000 ευρώ, το αργότερο στις 31.12.2010. Το όριο αυτό των 100.000 ευρώ έχει ήδη θεσπισθεί στο ελληνικό δίκαιο, ως ελέχθη, με το Ν 3714/2008. Επίσης, προβλέπονται από την Οδηγία α) η επιτάχυνση της διαδικασίας καταβολής των αποζημιώσεων (μέσω της σύντμησης των προθεσμιών που αφορούν τόσο την έκδοση της απόφασης της οικείας αρχής, συνεπεία της ο-

ποίας ενεργοποιείται η διαδικασία αποζημίωσης, όσο και την καταβολή των ποσών στους δικαιούχους), β) η υποχρέωση των κρατών μελών να μεριμνούν, ώστε τα συστήματα εγγύησης των καταθέσεων να διαθέτουν αποτελεσματικούς μηχανισμούς και να λαμβάνουν γνώση σε περίπτωση κατά την οποία συντρέχει γεγονός το οποίο ενδέχεται να οδηγήσει σε παρέμβασή τους, και (γ) η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων.

4. Ειδικότερα, περί του συμψηφισμού απαιτήσεων δανειοληπτών προς αξιώσεις τους από το ΤΕΚΕ επί εκκαθαρίσεως πιστωτικού ιδρύματος: Η διάταξη του άρθρου 9 παρ. 3 του Ν 3746/2009, ορίζει ότι «για τον υπολογισμό της καταβαλλόμενης αποζημίωσης τα πιστωτικά υπόλοιπα των λογαριασμών καταθέσεων συμψηφίζονται με τις πάσης φύσεως ανταπαιτήσεις του πιστωτικού ιδρύματος κατά του δικαιούχου καταθέτη, κατά τους όρους των άρθρων 440 επ. ΑΚ, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέχει στο ΤΕΚΕ ο εκκαθαριστής του πιστωτικού ιδρύματος».

5. Ερώτημα τίθεται, ποιες απαιτήσεις υπόκεινται σε συμψηφισμό από το πιστωτικό ίδρυμα έναντι του καταθέτου, ιδίως όταν ο τελευταίος είναι δανειολήπτης μακροπροθέσμου δανείου, του οποίου μόνο οι εκάστοτε περιοδικές καταβολές είναι ληξιπρόθεσμες και απαιτητές. Ειδικότερα, είναι δυνατόν να προταθεί σε συμψηφισμό ολόκληρο το ποσό του εναπομένου δανείου στο μέτρο που θα απαιτηθεί για την πλήρη απόσβεση της υποχρέωσης του ΤΕΚΕ για αποζημίωση, αν και δεν είναι ληξιπρόθεσμο και απαιτητό;

6. Κατά το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο που δίνει την εκκαθάριση πιστωτικών ιδρυμάτων, αλλά και κατά το γενικότερο δίκαιο της πτωχεύσεως, εάν επιτρεπώς εγένετο κατ' αναλογία εφαρμογή, δεν υφίσταται διάταξη που να καθιστά ληξιπρόθεσμες τις υποχρεώσεις του δανειολήπτη προς το πιστωτικό ίδρυμα λόγω πτωχεύσεως του πιστωτικού ιδρύματος. Ειδικότερα, ο νέος Πτωχευτικός Κώδικας (Ν 3588/2007) προβλέπει ότι οι εκκρεμείς αμφοτεροβαρείς συμβάσεις του πτωχού (όπως οι δανειακές συμβάσεις) διατηρούνται σε ισχύ (άρθρο 28 και 31 παρ. 1). Αντιθέτως προβλέπει ότι οι υποχρεώσεις του πτωχού προς τρίτους που τυχόν τελούσαν υπό προθεσμία, λήγουν άμεσα λόγω της πτωχεύσεως (άρθρο 23).

7. Τα της εκκαθάρισεως πιστωτικών ιδρυμάτων ρυθμίζονται - ή μάλλον επιδιώκεται να ρυθμισθούν - με ειδικό τρόπο με τον Ν 3601/2007 στο άρθρο 68. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού είναι παρά ταύτα γενικές, ενώ προβλέπεται ότι οι όροι εφαρμογής του μπορεί να εξειδικεύονται με απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος. Η απόφαση αυτή δεν έχει ακόμη εκδοθεί, ενώ δεν γίνεται παραπομπή ούτε κατ' αναλογία στις διατάξεις του πτωχευτικού δικαίου ή στο δίκαιο της εκκαθαρίσεως ανωνύ-

μων εταιριών (άρθρο 49 Ν 2190/20). Σκοπός του νομοθέτη είναι προφανώς να εισαγάγει ειδικό δίκαιο εκκαθαρίσεως πιστωτικών ιδρυμάτων με το άρθρο 68 Ν 3601/2007.

8. Περαιτέρω, με το άρθρο 92 του Ν 3601/2007, καταργούνται οι προηγούμενες ειδικές ρυθμίσεις του ΑΝ 1665/1951 περί εκκαθαρίσεως πιστωτικών ιδρυμάτων. Σε ακροτελεύτια διάταξη του συγκεκριμένου άρθρου προβλέπεται όμως ότι «...αποφάσεις.. αρμοδίων αρχών ...» που είχαν εκδοθεί ερειδόμενες επί των καταργουμένων διατάξεων εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι την κατάργηση, τροποποίηση, συμπλήρωση ή αντικατάστασή τους με βάση τις διατάξεις του νέου Ν 3601/2007.

9. Από τα εκτιθέμενα ανωτέρω συνάγεται ότι εξακολουθεί να ισχύει ακόμη η απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής (ΝΕ) 975/1956 η οποία θέτει ορισμένους βασικούς κανόνες εκκαθαρίσεως¹ (χωρίς να ρυθμίζει με ειδικό τρόπο το ζήτημα της τυχόν δυνατότητας του εκκαθαριστού περί αμέσου καταγγελίας δανειακών ή άλλων διαρκών συμβάσεων του πιστωτικού ιδρύματος σε περίπτωση κηρύξεως της εκκαθαρίσεώς του, ανεξαρτήτως του υπολειπομένου της διάρκειας των διαρκών αυτών δανειακών συμβάσεων (λ.χ. στεγαστικών δανείων). Από τις διάφορες προβλέψεις της ανωτέρω απόφασης της ΝΕ, η εγγύτερη στον ανωτέρω προβληματισμό προβλέπει ότι ο εκκαθαριστής οφείλει να εισπράξει τις απαιτήσεις της υπό εκκαθάριση τράπεζας εντός 6 μηνών. Ορθότερη είναι η ερμηνεία ότι η πρόβλεψη αυτή αφορά μόνο τις ληξιπρόθεσμες και απαιτητές απαιτήσεις.

10. Εν όψει του επιδιωκόμενου με τον Ν 3601/2007 ειδικού τρόπου ρυθμίσεως της εκκαθαρίσεως πιστωτικών ιδρυμάτων, απαιτείται με βάση την εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 68 η έκδοση νέας απόφασης της Τράπεζας της Ελλάδος που θα ρυθμίζει την διαδικασία αυτή, δεδομένου ότι οι υπάρχουσες ρυθμίσεις είναι γενικές. Με τον τρόπο αυτό θα αντιμετωπισθεί και το επίκαιρο ζήτημα του καθορισμού των τυχόν προϋποθέσεων υπό τις οποίες θα παρέχεται η δυνατότητα στον εκκαθαριστή προς πρόταση σε συμψηφισμό των απαιτήσεων των εν εκκαθαρίσει πιστωτικών ιδρυμάτων από μακροπρόθεσμες και μήπως ληξιπρόθεσμες κατά τους όρους τους δανειακές συμβάσεις, προς την υποχρέωση του ΤΕΚΕ για αποζημίωση προς τον ίδιο τον δανειολήπτη ως καταθέτη.

11. *De lege ferenda*: Η υπό σκέψη ρύθμιση έχει ιδιαίτερη δικαιοκοινωνικοπολιτική σημασία, δεδομένου ότι αφ' ενός αφορά σε συμφέροντα πλήθους δανειοληπτών διαφόρων κατηγοριών δανείων αφ' ετέρου σκοπεί να παράσχει την μεγαλύτερη δυνατή ρευστότητα στο σύστημα αποζημίωσης καταθετών σε περίπτωση ενεργοποίησής του, με απώτερο σκοπό το συλλογικό συμφέρον και την σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος (βλ. άρθρο 2 παρ. 2β Ν 3746/2009). Ορισμένες βασικές σκέψεις και παραδοχές ως βάση κατά την εκπόνηση των σχετικών ρυθμίσεων θα πρέπει να είναι οι εξής:

α) Ως βασική παραδοχή θα πρέπει να ληφθεί ότι οι υφιστάμενες αμοτεροβαρείς συμβάσεις του εν εκκαθαρίσει πιστωτικού ιδρύματος δεν δύνανται να καταγγελθούν εις βάρος του αντισυμβαλλομένου δανειολήπτη, πλην εάν υπάρχει ειδική

νομοθετική (και συνταγματικώς ανεκτή) ρύθμιση ή σχετικός όρος στην δανειακή σύμβαση.

β) Προκειμένου να τύχουν συμψηφισμού υποχρεώσεις δανειολήπτη προς δικαίωμά του αποζημίωσης από το ΤΕΚΕ, θα πρέπει αυτές να καταστούν ληξιπρόθεσμες κατά την έννοια του άρθρου 440 επ ΑΚ. Για παράδειγμα, για να καταστεί ληξιπρόθεσμη υποχρέωση από σύμβαση στεγαστικού δανείου σταδιακής αποπληρωμής διάρκειας 30 ετών, εν όλω ή εν μέρει, κατά το πρώτο έτος λειτουργίας της, θα πρέπει να θεσπισθεί κανονιστική διάταξη, κατά την οποία θα ρυθμίζεται αναγκαστικά το περιεχόμενο της συμβατικής σχέσης, υπό την έννοια ότι μόλις συμβεί το γεγονός της εκκαθάρισης θα ορίζεται είτε άμεση λήξη της δανειακής σύμβασης είτε δυνατότητα του εκκαθαριστή να προβεί σε καταγγελία αυτής. Η δυνατότητα της καταγγελίας θα μπορεί βέβαια να περιορισθεί στο μέτρο που θα αφορά μόνο τους σκοπούς εφαρμογής της διάταξης περί συμψηφισμών του Ν 3746/2009.

γ) Το πτωχευτικό δίκαιο (την εφαρμογή της διαδικασίας του οποίου όμως αποκλείει το άρθρο 68 Ν 3601/2007) παρέχει ανάλογες προβλέψεις. Κατά το άρθρο 31 αυτού:

«1. Συμβάσεις διαρκούς χαρακτήρα διατηρούν την ισχύ τους, εφόσον δεν προβλέπεται διαφορετικά στο νόμο ή τη σύμβαση.

2. Η κήρυξη της πτώχευσης αποτελεί λόγο λύσης των συμβάσεων προσωπικού χαρακτήρα, στις οποίες ο οφειλέτης είναι συμβαλλόμενο μέρος, καθώς και εκείνων η λύση των οποίων επέρχεται ή μπορεί να επέλθει από ειδική διάταξη νόμου».

Προβλέπει δηλαδή ότι είναι ανεκτό όπως ειδική διάταξη νόμου μπορεί να ορίζει ότι η πτώχευση (πρβλ. ανάκληση αδείας πιστωτικού ιδρύματος) είναι λόγος λήξεως ορισμένων συμβάσεων. Με τον τρόπο αυτό είναι δυνατόν να δημιουργείται αναγκαστικού δικαίου ρύθμιση συμβάσεως χωρίς την θέληση των συμβαλλομένων, ιδίως αυτού που πλήττεται εν προκειμένω από την πρόβλεψη (του δανειολήπτη).

δ) Ζητήματα συνταγματικότητας είναι δυνατόν να τεθούν ως προς το επιτρεπτό της νομοθετικής επεμβάσεως στην οικονομική και συμβατική ελευθερία των δανειοληπτών. Τούτο, ιδίως διότι η επέμβαση αυτή δεν γίνεται ευθέως με διάταξη νόμου αλλά με την κατ' εξουσιοδότηση εκδιδόμενη απόφαση της ΤτΕ. Ίσως σημασίας είναι και ο προβληματισμός εάν η εξουσιοδότηση προς την ΤτΕ περιλαμβάνει την δυνατότητα (το λεκτικό της διάταξης του άρθρου 68 Ν 3601/2007 μάλλον δεν συνγορεί σε αυτό) εισαγωγής τέτοιας αναγκαστικής ρύθμισης συμβατικών σχέσεων ή εάν αυτό πρέπει να γίνει ευθέως με νέα νομοθετική ρύθμιση.

ε) Από ουσιαστικής απόψεως, σχετικά με την επιδιωκόμενη εξυπηρέτηση της περί συμψηφισμών διατάξεως του άρθρου 9 παρ. 3 Ν 3746/2009 και δεδομένου ότι πρέπει να υφίσταται εύλογο μέτρο στην αναγκαστικού χαρακτήρα κανονιστική επέμβαση σε συμβατικές σχέσεις που αφορά μεγάλο σύνολο περιπτώσεων:

αα. Σκόπημο είναι να κηρύσσεται ληξιπρόθεσμο και απαιτητό (άλλως να καταγγέλλεται) μόνο το μέρος εκείνο του δανείου που θα απαιτείται για τον συμψηφισμό με την υποχρέωση αποζημίωσης του ΤΕΚΕ, ήτοι κατ' ανώτατο όριο μέχρι το ποσό των 100.000 ευρώ και εντεύθεν αναλογικά

1. Βλ. Τραγάκη, Ελληνική Τραπεζική Νομοθεσία και Πρακτική, Νομική Βιβλιοθήκη, 1980, σελ. 240 επ., ιδίως 262.

ββ. Για λόγους επεικειάς και παροχής στοιχειώδους ρευστότητας στον καταθέτη, αντί αμέσου συμψηφισμού του συνόλου της απαιτήσεως από το ΤΕΚΕ προς την δανειακή υποχρέωση του δανειολήπτη, δύναται να προβλεφθεί ότι ο συμψηφισμός αυτός θα είναι μερικός καθώς και ότι θα κηρύσσεται πρόωρα απαιτητό το δάνειο πλην όμως όχι άμεσα, εν όλω ή εν μέρει, αλλά σε συντομότερη προθεσμία της αρχικής. Σημειωτέον ότι κατά το άρθρο 14 η προθεσμία αποζημίωσης των καταθετών και επενδυτών-πελατών από το ΤΕΚΕ είναι τρεις μήνες δυνάμενη να παραταθεί για ακόμη δύο τρίμηνα. Εντός των προθεσμιών αυτών πρέπει να έχουν οριστικοποιηθεί και τα ζητήματα των συμψηφισμών.

στ) Τέλος, τίθεται για πρώτη φορά το ζήτημα της τύχης των μακροπροθέσμων δανείων (κυρίως στεγαστικών) που έχουν χορηγήσει πιστωτικά ιδρύματα σε περίπτωση θέσης τους σε εκκαθάριση και της διάρκειας της εκκαθαρίσεως που κατ' αρχήν και με τα σημερινά νομοθετικά δεδομένα δεν δύναται να είναι μικρότερη από την ημερομηνία λήξεως και του τελευταίου χορηγηθέντος δανείου. Ανεξαρτήτως των πρακτικών λύσεων στις οποίες ενδεχομένως να καταλήξει ο εκκαθαρι-

στής με την εποπτεία της ΤτΕ, όπως η εκποίηση του δανειακού χαρτοφυλακίου σε άλλο ή άλλα πιστωτικά ιδρύματα και κατά τούτο η επίτευξη αμέσου ρευστότητας και επιτάχυνση της εκκαθαρίσεως, είναι σκόπιμο να εισαχθεί κανονιστική ρύθμιση, ανάλογη λχ με αυτήν του άρθρου 49 του ΚΝ 2190/1920, περί καθορισμού ενός συντόμου χρονικού πλαισίου (πχ. πενταετίας) διάρκειας και διαδικασίας της εκκαθαρίσεως και τρόπου επιτεύξεως του πλαισίου αυτού.

12. Τέλος, να σημειωθεί ότι το Νομικό Συμβούλιο της Τράπεζας της Ελλάδος αντιμετώπισε πρόσφατα το ζήτημα και γνωμοδότησε ότι από την συνδυασμένη ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 9 παρ. 1 και 3 εδ. 1, του άρθρου 13 παρ. 1 και 4 Ν 3746/2009 και των άρθρων 440 επ. ΑΚ, η οποία ερμηνεία θα πρέπει να είναι σύμφωνη με τις αντίστοιχες σχετικές διατάξεις του άρθρου 1 αριθμ. 1 (εδ. 1 και 4) και αριθμ. 3 και του άρθρου 5 της Οδηγίας 94/19/ΕΚ, συνάγεται ότι ο συμψηφισμός που προβλέπεται στο άρθρο 9 παρ. 3 εδ. 1 του Ν 3746/2009 δεν καταλαμβάνει και τις μή ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις του πιστωτικού ιδρύματος κατά του δικαιούχου καταθέτη.

* * *